

Invasieve exoten: de Japanse duizendknoop

**Een plant die menig tuinder en gemeenteambtenaar hoofdbre-
kens bezorgt: de Japanse duizendknoop. Tuinders die vorig jaar
de cursus Natuurlijk tuinieren op ons park hebben gevolgd,
herinneren zich vast nog dat Roos Broerse ons er een exemplaar
van liet zien. Maar hoe komen we eigenlijk aan deze invasieve
exoot in Nederland? En nog belangrijker: hoe komen we ervan
af? Erik heeft onderzoek gedaan.**

TEKST ERIK HOOIJBERG

De Japanse duizend-
knoop (*Fallopia
japonica*) is een fris-
groene plant met
een prachtige aarvormige bloei-
wijze. Van oorsprong komt de
plant uit Taiwan, Korea, China
en natuurlijk Japan. Het is een
diepwortelende vaste plant, die
bestaat uit een lange holle stengel
van een halve tot wel drie meter
lang. De stengel vormt zijtakken
met daaraan bladeren van 5 tot 12
centimeter. De plant vormt ste-
vige wortelstokken. In de winter
sterft de plant bovengronds ge-
heel af. De stengel is opgebouwd
uit holle compartimenten, zoals
we die ook kennen van een an-
dere woekeraar: de bamboe. Op
de grens van twee van die holle
compartimenten bevindt zich een

knoop, waaraan zich weer een
zijtak en een blad bevinden. Ook
de zijtakken zijn op deze wijze
verder onderverdeeld. De wand
van de stengel bestaat uit twee
delen: een dik deel dat groen is
en voor de stevigheid zorgt, en
een heel dun deel dat bestaat uit
een doorzichtig vlies met rode
vlekjes. De plant bloeit in augus-
tus en september met crèmewitte,
soms witroze bloempjes die een
sterke gelijkenis vertonen met die
van de bruidssluijer waarvan hij
familie is.

Niet te stuiten

De plant groeit in groepen op
voedselrijke vochtige grond en
staat het liefst in de volle zon,
maar verdraagt schaduw ook heel
goed. Verder woekert hij sterk, en

zodra hij zich ergens heeft geves-
tigd, is hij vrijwel onuitroeibaar.
In maart en april schieten de sten-
gels relatief snel uit de grond,
tussen de verdorpe stengels van
het jaar ervoor. Vervolgens ont-
wikkelen zich lichtgroene bla-
deren op regelmatige hoogten op
de stengel. Deze stengel is in het
begin nog vrij flexibel, hoewel hij
al snel dikker wordt. De planten
groeien tot minimaal een meter
hoog, zonder ondersteuning van
andere planten of hekken.

Von Siebold: bedankt

Het eerste 'Nederlandse' exem-
plaar is ergens tussen 1829 en
1841 op Nederlands bodem ge-
plant door de botanicus Von Sie-
bold.

Natuurlijk Tuinieren

De Japanse Duizendknoop vanaf nu voor iedereen herkenbaar. Onder de voorbereidingen voor de crumble met stengels van de Japanse Duizendknoop. Eet smakelijk.

Vanuit zijn kwekerij in Leiden heeft de plant tuinen in heel Europa bereikt. De eerste gedocumenteerde waarneming van verwildering binnen Nederland dateert uit 1886. Pas na 1950 is de soort op grote schaal gaan verwilderen. De groeiplaatsen ontstaan doordat iemand tuinafval stort met plantenresten. Uit kleine stukken wortelstok kunnen al gauw nieuwe planten ontstaan. Japanse duizendknoop komt vooral voor op ruderaal plekken nabij bebouwing. Doordat hij zich vegetatief vermeerderd, met behulp van kruipende wortelstokken, kan de soort zich sterk uitbreiden en alle andere kruiden ter plekke verdringen. Verspreidingskaarten laten zien dat de Japanse duizendknoop in grote delen van Nederland veelvuldig voorkomt. De plant ontbreekt alleen in laagveengebieden en in grootschalige landbouwgebieden op kleigrond.

Wortelstokken

De Japanse duizendknoop is een taaie rakker die boven de grond komt met rode stengels en rood blad dat later naar groen vkleurt. De plant groeit sneller dan kool en zijn prachtige bloemetjes verleiden menig tuinder om de plant in de tuin 'te gedogen'. De plant heeft alleen vrouwelijke bloemen en kan zich dus niet via zaad vermeerderen. Andere soorten kunnen dat in principe wel, maar de belangrijkste manier van verspreiden is door wortelstokken en stengelstukken. Over die wortelstokken doen de meest bizarre verhalen de ronde: huizen zouden erdoor gewurgd worden, funderingen en rioleringen volkomen vernield... Feit is echter wel dat elke spleet, barst of holte in bebouwingen door de wortelstokken gekoloniseerd kan worden, met mogelijk veel schade tot gevolg. Kleine stukjes wortelstok die slecht verwijderd en afgevoerd worden, kunnen makkelijk uitgroeien tot een nieuwe

plant, en daarna hele hagen. Op ons park is dat over de Zuidsingel heen goed te zien, aan de rand van het bos van de Oeverlanden. Maar ook delen van het talud van het betrekkelijk nieuwe fietspad achter het Olympisch Stadion zijn inmiddels overwoekerd geraakt.

Bestrijden

Krap tweehonderd jaar nadat Von Siebold de soort naar Europa heeft gehaald, geven gemeenten en provincies veel geld uit om de plant te bestrijden. De studenten Pander en van den Top hebben in 2013 een inventarisatie gemaakt voor de gemeente Renkum over voorkomen en bestrijding van de Japanse duizendknoop. Zij kwamen tot de volgende conclusies: "Het feit dat het bamboeachtige wortelgestel gemiddeld 3 meter diep zit, zorgt ervoor dat het moeilijk wordt deze stevige wortels te verwijderen. Ook is er sprake van dat de plant kan ontkiemen uit kleine stukjes wortelstok. De grootste verspreider is de mens door onzorgvuldigheid met maaien en met het verplaatsen van grond. Uit veel wetenschappelijke onderzoeken komen zes bestrijdingstechnieken naar voren voor de bestrijding van de Japanse duizendknoop. Maaien, begrazen, afdekken, afgraven, chemisch bestrijden en biologisch bestrijden." De studenten concluderen dat voorkomen beter is dan genezen en dat op plekken waar de duizendknoop zich al heeft gevestigd, vermeden moet worden dat de plant zich nog verder kan verspreiden.

Biologische bestrijding

Het tv-programma 'Vroege Vogels' wist enige tijd geleden te melden dat er in Renkum nu experimenten gaande zijn om de Japanse duizendknoop te bestrijden met varkens (Bonte Bentheimers). Die houden van wroeten en scharrelen en eten niet alleen het blad en de stengels, maar ook de wortelstokken van de plant.

Nu zie ik dat op ons tuinpark nog niet zo snel gebeuren, maar het zou wel leuk zijn: de Bentheimers eten zich van het voorjaar tot het najaar rond aan de duizendknoop en in de slachmaand zijn wij aan de beurt! Zo lang hoeven we natuurlijk niet te wachten, want wat voor een varken lekker is, kunnen wij wellicht ook eten. De eerste recepten zijn al opgedoken, zie bijvoorbeeld 'Onkruid op Tafel' (www.mevrouwonkruid.nl) voor een crumble van duizendknoop.

Afsnijden en afvoeren

Voor tuinders op Ons Buiten rest er eigenlijk maar één ding om de duizendknoop in te perken en te bestrijden, en dat is herhaaldelijk (elke vier weken) bovengronds afknippen of afsnijden en secuur afvoeren van het restmateriaal. Ook de stengels hebben namelijk enorme groeikracht. Niet op de composthoop gooien, is het devies. Op die manier kunnen we een poging doen de plant uit te putten. Eventueel kunnen we inzetten op ondergronds uitgraven en verantwoord afvoeren van elk stukje wortelstok, maar dat put eerder de tuinder uit dan de plant. Laat me positief eindigen: de verse stengels zijn eetbaar en de droge stengels lenen zich heel goed voor de bouw van een insectenhotel. In de gladde droge stengels kunnen allerlei wilde bijen en hommels hun eieren leggen, maar daarover een andere keer meer.

Internetbronnen:

www.verspreidingsatlas.nl/planten
www.student.vhl.wur.nl
www.vroegevogels.vara.nl
www.wilde-planten.nl

Illustraties:

www.ecopedia.be
www.wikipedia.nl
www.de-veluwenaar.nl
www.wageningenur.nl
www.degroenvinger.nl